

UDK 2-558.3:81-27

1Austin, J. L.

1Grice, H. P.

<https://doi.org/10.53745/bs.95.4.5>

Primljeno: 2. 7. 2025.

Prihvaćeno: 5. 9. 2025.

Prethodno priopćenje

© 2025 Grčki – Lalić, CC BY NC 4.0

Krštenje i govorni činovi*

Baptism and Speech Acts

David Grčki^a

Emaluna Lalić^b

Sažetak

Ovaj rad istražuje krštenje kao govorni čin, povezujući klasičnu konvencionalističku teoriju govornih činova Johna Langshawa Austina i pragmatičku intencionalističku tradiciju Herberta Paula Gricea sa suvremenim sakramentalnim pitanjima. U prvom dijelu analiziramo Austinov konvencionalizam te njegove uvjete uspješnosti, s naglaskom na neuspješnosti, pokazujući kako strogo propisana liturgijska formula predstavlja nužan konvencionalni okvir krštenja. U drugom dijelu konvencionalizmu suprotstavljamo Griceovu intencionalističku teoriju, prema kojoj govornikova namjera i prepoznavanje te namjere od strane slušatelja čine srž komunikacijske uspješnosti. Treći dio usredotočen je na slučaj velečasnog Andresa Aranga, čija su krštenja proglašena nevaljanima jer je upotrebljavao zamjenicu »mi« umjesto propisane »ja«. Analizom tog slučaja pokazujemo da krštenje uspijeva samo ako su istodobno ispunjeni konvencionalni uvjeti (ispravna formula, ovlaštenu govornik) i intencionalni uvjeti (namjera da Krist djeluje kroz svećenika). Zaključujemo da sakramentalni govor funkcionira po modelu »dvostrukog uvjeta«, u kojem se institucionalna norma i unutarnja namjera međusobno podupiru. Taj model nudi metodološki okvir za daljnja istraživanja drugih sakramenata i ritualnih govornih činova te ukazuje na praktične posljedice nedostatka konvencionalne ispravnosti ili intencionalne primjerenosti u liturgijskoj praksi.

Ključne riječi: krštenje, sakramenti, govorni činovi, konvencija, namjera

* Članak je napisan u sklopu projekta pod nazivom *Estetsko obrazovanje putem narativne umjetnosti i njegova važnost za humanistiku* (voditeljica: izv. prof. Iris Vidmar Jovanović), koji je financiran iz sredstava Hrvatske zaklade za znanost kroz projekt broj UIP-2020-02-1309.

^a Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.

^b Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.

Abstract

This paper explores baptism as a speech act, linking J. L. Austin's classic theory of speech acts with H. P. Grice's pragmatic intentionalist tradition, and considering contemporary sacramental issues. In the first part, the authors analyse Austin's conventionalism and its felicity conditions, with particular emphasis on infelicities, demonstrating how the strictly prescribed liturgical formula provides a necessary conventional framework for baptism. In the second part, conventionalism is contrasted with Grice's intentionalist theory, in which the speaker's intention, recognized by the audience, constitutes the basis of communicative success. The third part of the paper focuses on the case of Pastor Andres Arango, whose baptisms were proclaimed invalid for using the pronoun »we« instead of »I«. Through the analysis of this case, we establish that baptism succeeds only if both conventional (e.g., appropriate formula, authorized speaker) and intentional conditions (e.g., the priest's intention to allow Christ to act through him) are simultaneously met. We conclude that sacramental speech operates in accordance with the »double condition« model, in which institutional norms and inner intention mutually support each other. This model provides a methodological framework for further research on other sacraments and ritual speech acts, and points to the practical consequences of conventional correctness or intentional appropriateness in the liturgical practice.

Key words: baptism, sacraments, speech acts, convention, intention

Uvod

U veljači 2022. godine brojne su novinske agencije objavile intrigantnu vijest: velečasni Andres Arango, katolički svećenik iz Phoenixa u Arizoni (SAD), nepravilno je obavljao krštenja, čime su ona proglašena nevaljanima. Nakon što je problem otkriven, Arango je podnio ostavku, a Biskupija Phoenix je, sukladno odlukama Vatikana, obavijestila pojedince da njihova krštenja, kao i sakramenti koje su potencijalno kasnije primili, nisu valjani. Arango je desetljećima izgovarao »We baptize you« (»Krstimo te«) umjesto propisane formulacije »I baptize you« (»Krstim te«). Iskazao je žaljenje i rekao da to nije činio namjerno. Ipak, Biskupija Phoenix tvrdi da se sakramenti ne smiju mijenjati, čak ni minimalno, jer u suprotnom ne vrijede (Salcedo 2022). Takav stav Crkve mnogi osporavaju. Katolički teolog i profesor religijskih studija na Metodističkom sveučilištu u São Paulu Jung Mo Sung iznosi sljedeći argument: sakramenti nisu magija. Ne bi ih se trebalo shvaćati kao formule, a njihov uspjeh ne ovisi o apsolutnoj preciznosti izgovorenih riječi. Sakramenti su, tvrdi Sung, izraz i proces kroz koji Duh Sveti djeluje unutar zajednice vjernika. Duh Sveti nije algoritam s binarnom funkcijom. Određene granice treba poštovati, ali dokle god je svećenik iskren i ima ispravnu namjeru, Duh Sveti djeluje kroz njega

i sakramenti trebaju vrijediti (Lima 2022). Krštenje je primjer govornog čina (ilokucije), tj. čina u kojem se nešto čini jezikom. Filozofi i teolozi su odavno prepoznali da riječi ne izražavaju samo uvjerenja – one mogu izvršavati svete radnje. Kada svećenik izgovori »Krstim te u ime Oca i Sina i Duha Svetoga«, ta izjava ne opisuje čin krštenja – ona ga ostvaruje. Priča o velečasnom Arangu i nepravilno obavljenim krštenjima više je od zanimljivog slučaja unutar sakramentalne prakse Katoličke Crkve. Riječ je o značajnom pitanju o naravi krštenja kao govornog čina i uvjetima koji moraju biti ispunjeni da bi takvi činovi bili uspješni.

1. Govorni činovi

Sustavno proučavanje govornih činova pripisuje se sir Johnu Langshawu Austinu. Njegova posthumno objavljena zbirka predavanja na Sveučilištu Harvard pod naslovom *Kako djelovati riječima* (*How to Do Things with Words*) (2018), smatra se jednim od najvažnijih filozofskih tekstova na tu temu. Austin je razlikovao dvije vrste jezičnih izraza: konstative i performative. Konstativni izrazi su opisni, govore nešto o stvarnosti, te mogu biti istiniti ili lažni. Primjeri konstativa su: »Snijeg je bijel.«, »Trenutni papa je papa Lav XIV.« te »Zemlja je ravna.« Prve dvije rečenice, o snijegu i Papi su istinite, a treća rečenica o ravnoj Zemlji je lažna. S druge strane, performativi nisu opisni već izvode čin samim izgovaranjem. Ne ocjenjuju se po istinitosti, nego po tome jesu li uspješni ili neuspješni (eng. *felicitous/infelicitous*). Austin također uvodi pojam ilokucije. Ilokucija je govorni čin kojim govornik ne samo da nešto izgovara, već istodobno čini određeno djelovanje riječima – poput davanja obećanja, izdavanja naredbe ili izricanja krštenja. Austinov klasični primjer ilokucijskog čina je krštenje broda. U *Kako djelovati riječima* (2018, 5) on navodi situaciju u kojoj osoba izgovara: »I name this ship the Queen Elizabeth« (»Imenujem ovaj brod Kraljica Elizabeta«). U tom trenutku, izgovaranjem tih riječi u odgovarajućem kontekstu (uz razbijanje boce šampanjca i uz sudjelovanje ovlaštene osobe), brod zaprima svoje ime – riječima se čini čin. To je paradigmatički primjer ilokucije jer se govor koristi ne da bi se njime nešto opisalo, već da bi se nešto učinilo. Primjeri ilokucije također mogu biti: »Ispričavam se«, »Proglašavam vas mužem i ženom«, te »Krstim te u ime Oca i Sina i Duha Svetoga«. Dakle, konstativ govori da nešto jest, a performativom (ilokucijom) se riječima nešto čini. Austin je ipak tvrdio da svi iskazi na neki način uključuju čin (čak i tvrdnje i opisi), ali razlika je ipak korisna za razumijevanje govora koji ne samo da prenosi informacije nego kojim se djeluje u svijetu (Austin 2018, 1-2).

Jedno od temeljnih obilježja govornih činova jest da se oni računaju kao radnje ili djela. Prema Burkhardt (1990, 92) »teško je ozbiljno osporiti da jezične izjave stvaraju društvene činjenice, odnose i obveze, te stoga donose djelovanje«. To gledište čini temelj teorija govornih činova. Osoba koja izvodi govorni čin istodobno izvodi djelovanje samim činom govorenja. Takvo djelovanje ne mora uvijek imati fizičke ili materijalne posljedice (poput onih koje nastaju pokretima tijela, primjerice pisanjem), niti vidljive ishode, ali se ipak smatra djelovanjem. Ideja da je čin govorenja sam po sebi djelovanje predstavlja privremenu karakterizaciju. Ona može zvučati zadovoljavajuće, ali također i pomalo neinformativno, dvosmisleno ili preširoko ako se ne postave daljnja ograničenja. Poseban problem predstavljaju semantički povezani pojmovi poput »radnje«, »djela« i »činjenja« (nečega). Austin je primijetio da je problem u tome što bi se moglo tvrditi da govorenje samo po sebi predstavlja činjenje nečega (Austin 2018, 91–92). Drugim riječima, moglo bi se reći da proizvodnja zvukova, riječi i značenja također predstavlja činjenje pa bi svi primjeri govora bili govorni činovi (Austin 2018, 93). Međutim, Austin ustraje na tome da su ilokucijski činovi primjeri činjenja nečega kazivanjem, za razliku od lokucijskih činova, koji predstavljaju čin kazivanja nečega (Austin 2018, 99).

U Austinovoj teoriji govornih činova uvjeti uspješnosti (eng. *felicity conditions*) skup su okolnosti koje moraju biti ispunjene da bi govorni čin uspio, to jest da bi bio valjano i učinkovito izveden. Austin ih uvodi kako bi objasnio zašto neki iskazi ne samo da ne uspijevaju izvršiti specifičnu radnju nego uopće ne uspijevaju biti činovi jer nisu izrečeni u pravim uvjetima (Austin 2018, 14). Tri glavne skupine uvjeta uspješnosti su konvencionalni uvjeti, ispravnost izvršenja te psihološki (unutarnji) uvjeti. Prvo, mora postojati prihvaćena konvencionalna procedura (društvena ili institucionalna) koja omogućuje da čin bude izvršen riječima. Ta procedura uključuje određene riječi, uloge sudionika i okolnosti. Naprimjer, da bi katolički svećenik mogao valjano reći: »Krstim te u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« mora postojati obred krštenja, sveta voda, ovlaštena osoba te ostali relevantni faktori. Drugo, ispravnost izvršenja – svi sudionici moraju izvesti čin pravilno i potpuno. Drugim riječima, sudionici ne smiju pogriješiti u formulaciji ili upotrijebiti pogrešan naziv, spomenuti pogrešnu osobu ili izvršiti pogrešnu radnju. Naprimjer, ako svećenik kaže: »Krstimo te...« umjesto »Krstim te«. Treće, psihološki (intencionalni) uvjeti određuju da sudionici moraju imati odgovarajuće misli, osjećaje i namjere. Naprimjer: ako netko kaže; »Ispričavam se«, ali ne osjeća žaljenje ili krivnju, čin je neiskren te, unatoč tomu što se može reći da se osoba ispričala, ona to nije učinila s ispravnim mentalnim stanjima (Austin 2018, 14-18).

Austin razlikuje dvije vrste neuspjeha govornih činova (eng. *infelicities*): neuspjele pokušaje (*misfires*) i zloporabe (*abuses*) (Austin 2018, 18). Neuspjeli pokušaji predstavljaju situacije u kojima se čin nastoji izvršiti, ali nije zapravo izvršen, što ga čini ništavnim (Austin 2018, 136). Drugim riječima, u slučajevima neuspjelih pokušaja, ilokucijski čin uopće nije izvršen. Jedan primjer koji Austin navodi jest krštenje djeteta koje bi činila osoba koja nema potrebne kvalifikacije, primjerice, koja nije ovlaštena obavljati taj čin jer ne pripada primjerenj vjerskoj zajednici (Austin 2018, 23). Drugi primjer može biti da osoba koja nije sudac u pravnom postupku pokuša izreći pravorijek (sudsku presudu). S druge strane, zloporabe predstavljaju slučajeve u kojima je čin doista izvršen, ali sudionici u činu nemaju odgovarajuće mentalno stanje. Austin takve slučajeve naziva neiskrenostima (*insincerities*) i smatra ih manjkavima zbog nedostatka »misli i osjećaja« potrebnih za uspješno izvođenje čina (Austin 2018, 15). Primjerice, ako se netko ispriča a ne osjeća stvarno žaljenje, tada mu nedostaje odgovarajuće unutarnje stanje koje bi govorni čin isprike učinilo uspješnim.

Razlika između neovlaštenog krštenja i neiskrene isprike prema Austinu jest u tome što se u prvom slučaju čin uopće ne izvršava, dok se u drugom izvršava, ali je manjkav. Prema tome, srž neuspjelog pokušaja je u vanjskim uvjetima i situaciji u kojoj se čin nastoji sprovesti, poput vremena, mjesta i konvencionalno određenih kvalifikacija sudionika. Kod zloporabe su, s druge strane, presudna govornom činu neprimjerena mentalna stanja sudionika (Austin 2018, 26). Primjeri zloporabe obično se odnose na činove koji na prvi pogled nisu konvencionalno određeni. Oni se najčešće odnose na govorne činove učestale u svakodnevnoj komunikaciji kao što su isprika, molba i obećanje. Takvi se govorni činovi smatraju drukčijima od, primjerice, govornih činova u domeni pravne prakse s razvijenom propisanom procedurom. Ako Austin tvrdi da neuspješni pokušaji znače da čin uopće nije izvršen, a zloporaba znači da je čin izvršen (ali neuspješno), tada je jasno da ta dva slučaja imaju vrlo različite posljedice. Drugim riječima, zloporabe imaju manju težinu od neuspjelih pokušaja jer ne dovode do potpunog neuspjeha izvođenja. Budući da su neuspjeli pokušaji konvencionalno uvjetovani, a zlopotrebe nisu (barem ne u istoj mjeri), proizlazi da i njihova ne/uspješnost ima različito podrijetlo. Zbog važnosti koju Austin pridaje konvenciji, osobito u kontekstu neuspjelih pokušaja, njegova se teorija govornih činova često naziva konvencionalističkom.

Neki teoretičari govornih činova osporavaju Austinovu karakterizaciju govornih činova općenito, a osobito njegovu podjelu na neuspjele pokušaje i zloporabu. Kada je riječ o govornim činovima, neki smatraju da je Austinova koncepcija ilokucije kao utemeljene ponajprije na konvenciji pogrešna, jer kon-

vencija, prema njima, nema toliko važnu ulogu kakvu joj je Austin pridavao (Strawson 1964; Harnish 2009; Searle 1969). Umjesto toga, ističu neka druga općenitija svojstva ili kriterije koji, prema njihovu mišljenju, snažnije pridonose razumijevanju govornih činova. Najčešća alternativa konvencionalizmu je intencionalizam, pristup koji se razvio na temelju teorija značenja i implikature Herberta Paula Gricea. U nastavku ćemo izložiti Austinov konvencionalizam kao i određene prigovore koje su mu uputili intencionalistički teoretičari.

2. Konvencija i namjera

Otkad je Austin iznio svoju teoriju govornih činova, rasprava unutar filozofije jezika razvila se u više različitih pravaca. Jedno od najvažnijih i najčešće raspravljanih pitanja jest: Jesu li govorni činovi (osobito ilokucijski činovi) određeni konvencijom ili namjerom? Teoretičari govornih činova koji odbacuju tvrdnju da je konvencija središnji pojam u govornim činovima, poput Strawsona (1964) i Bacha (1987), obično zauzimaju stajalište da je namjera, odnosno intencija ključna za uspješno izvođenje govornih činova, zbog čega ih se naziva intencionalistima (Harris, Fogal i Moss 2018, 4-5). Budući da se konvencionalisti i intencionalisti razilaze u pogledu onoga što karakterizira govorne činove, prirodno je da se razlikuju i po pitanju uvjeta njihove uspješnosti.

U okviru Austinove teorije nije sasvim jasno na koju točno vrstu konvencije on misli, ali čini se da je prije svega zainteresiran za društvenu konvenciju (Harris, Fogal i Moss 2018, 2). Ta vrsta konvencije temelji se na društvenim praksama i normama. One oblikuju konvenciju kojom se određuje primjereni i ispravni uvjeti izvođenja uspješnih govornih činova. Nadalje, primjeri koje Austin navodi za različite vrste ilokucijskih činova većinom se odnose na činove koji se odvijaju u institucionalnom okruženju ili su dio ritualiziranih društvenih praksa, poput onih u vjerskom kontekstu ili sudnicama. Ako su govorni činovi društveno određeni, čini se da uvjeti njihova uspješnog izvođenja trebaju biti definirani faktorima koji su izvan samog govornika i njegovih mentalnih stanja – dakle, vanjskim, kulturnim i institucionalnim pravilima. Takva pravila pripadaju religijskom, pravnom i birokratskom kontekstu i drugim institucijskim i kulturnim određenjima.

U Austinovoj analizi neuspješnosti (*infelicities*) neuspjeli pokušaji su po svojoj naravi shvaćeni kao kršenja konvencije, dok se zloporabe odnose na nedostatak odgovarajućih mentalnih stanja, poput osjećaja, misli ili namjera (Austin 2018, 15). Budući da se mentalna stanja obično ne smatraju konvencionalno određenim faktorima, ona čine prekršaje pravila koja su temeljno vezana uz

svijest sudionika u govornom činu. S obzirom na to da Austin pridaje veću važnost neuspjelim pokušajima nego zloporabama, izgleda da su mentalna stanja u njegovoj teoriji manje važna od vanjskih konvencionalnih uvjeta. Kao odgovor na Austinovu klasifikaciju, namjera postaje središnja u razvoju nekonvencionalističkih teorija ilokucije. Ona je temelj mnogih govornih teorija koje se protive stajalištu da je ilokucija najbolje shvaćena kroz Austinov pristup. Te teorije nazivamo intencionalističkima, a prve takve teorije razvijene su oslanjanjem na Griceove teorije značenja i implikature.

Herbert Paul Grice (1913. – 1988.) bio je britanski filozof koji je dao ključan doprinos filozofiji jezika, posebno razumijevanju značenja, komunikacije i implikature. Grice je ostavio dubok trag, ponajprije u filozofiji jezika, ali i u epistemologiji, etici i metafizici. Grice tvrdi da nije dovoljno gledati samo na rječnik ili gramatiku kako bismo razumjeli što netko stvarno misli. Moramo gledati što je govornik namjeravao reći – i kako je htio da slušatelj to prepozna. Njegova glavna ideja je razlikovanje doslovnog značenja i ono što govornik zapravo želi reći. Griceova utjecajna teorija značenja pružila je osnovu za prevladavanje ograničenja Austinova shvaćanja ilokucije. Pretpostavke njegove teorije značenja znatno se razlikuju od onoga što bismo očekivali od tradicionalne semantičke analize. Umjesto da značenje rečenice određuje analizom njezinih sastavnih dijelova (riječi ili izraza), Grice se koristi pristupom koji mu omogućuje veću fleksibilnost u objašnjavanju značenja. Njegova glavna teza jest da se značenje najbolje razumije »u terminima psiholoških stanja pojedinaca« (Lycan 2019, 91). Dakle, značenje je smješteno u mentalna stanja i misli pojedinca i može se objasniti samo upućivanjem na ta stanja.

Grice identificira značenje rečenice »s kompleksom namjera s kojima je ona izrečena« (Blackburn 1996, 201), zbog čega njegova teorija odbacuje ideju da je značenje fiksno i nepromjenjivo. Budući da se namjera može mijenjati unutar istog jezičnog izraza, isto vrijedi i za značenje. Grice se posebno suprotstavlja tendenciji nekih filozofa da značenje izrečenog pokušaju odrediti isključivo analizom standardnog značenja, tj. značenja riječi i znakova kojima se govornici koriste (Grice 1957, 216). Po njegovu mišljenju, da bismo značenju pristupili konstruktivno, trebamo se usredotočiti na »što govornik želi reći tim znakom u konkretnoj situaciji«, što često odstupa od standardnog značenja i ne može se svesti na njega (Grice 1957, 216). Kako bi utemeljio svoju teoriju značenja, Grice počinje analizom same riječi »značiti« i identificira dvije temeljne upotrebe toga pojma: prirodno značenje i neprirodno značenje (Grice 1957, 214). Prirodno značenje (*natural meaning*) je faktično (*factive*), jer izjava kojom se ono iskazuje obvezuje govornika da vjeruje kako nešto uistinu jest tako. Na

primjer, kada netko kaže: »Ti crni oblaci znače kišu«, on je obvezan prihvatiti i vjerovati da će kiša zaista pasti (Grice 1982, 291). Bilo bi neprikladno nijekati da će padati kiša ako istodobno tvrdimo da crni oblaci *znače* kišu. Neprirodno značenje (*non-natural meaning*), s druge strane, nije faktično jer ne obvezuje govornika da vjeruje u ono što izjava tvrdi. Naprimjer: »Njegova gesta značila je da mu je dosta« (Grice 1982, 291). Govornik se u ovom slučaju ne obvezuje vjerovati da je ta osoba zaista bila frustrirana – on samo opisuje moguće značenje geste, bez jamstva o njezinoj istinitosti.

Grice se u svojoj teoriji ponajprije bavio neprirodnim značenjem, jer je ono puno bliže načinu na koji inače razmišljamo o jeziku. Za razliku od prirodnog značenja, koje se temelji na uzročnosti (npr.: »Ovakav osip znači ospice«), neprirodno značenje uključuje namjeru komunikacije između govornika i slušatelja. Budući da neprirodno značenje može imati više podkategorija, Grice ga dalje precizira kroz pojam govornikova značenja (*utterer's meaning*), koje je složenije. Ukratko, osobine neprirodnog značenja također vrijede za govornikovo značenje, ali ono uključuje dodatne varijable. Još jedna važna osobina neprirodnog značenja jest da ono ne mora biti ostvareno isključivo jezikom. Primjeri poput pokreta rukom u prometu, kojima netko signalizira drugome, također ulaze u tu kategoriju jer se mogu izraziti jezikom (Grice 1957, 220).

Kako bi dao jasnu definiciju neprirodnog značenja, Grice nudi sljedeću formulu:

»A je nešto značio (u neprirodnom smislu) rečenicom x' približno znači: 'A je imao namjeru da njegovo izricanje x izazove neki učinak kod publike time što će ona prepoznati tu namjeru« (Grice 1957, 220).

Dakle, govornik A proizvodi smisleni iskaz samo ako ima odgovarajuću namjeru i ako ta namjera bude prepoznata na prikladan način kod slušatelja (Grice 1957, 219-220). Strawsonova (1964) primjena Griceova pojma neprirodnog značenja omogućila mu je da objasni komunikacijske činove, osobito one koji nisu očito konvencionalno određeni ili se ne odvijaju u formalnim institucionalnim kontekstima. Ipak, u samoj Griceovoj teoriji neprirodnog značenja ne nalazimo izričitu referencu na ilokucijske činove ili pojam ilokucije općenito. Kako primjećuju Harris, Fogal i Moss (2018, 5), Grice se nije koristio Austinovom terminologijom koja se tiče govornih činova. No, njegovo djelo je kasnije poslužilo kao temelj za razvoj intencionalističkih teorija govornih činova, primjerice kod Strawsona (1964) te Bacha i Harnisha (1979). Oni su unijeli intencionalizam u raspravu o govoru, tvrdeći da je na ovaj ili onaj način namjera ključna za razumijevanje govornih činova.

Griceov je program poslužio za razvoj teorija govornih činova primjenom njegove tvrdnje da su »složeni propozicijski stavovi« nužni kako bi se objasnila namjera u značenju (Harnish 2009, 15). Budući da su propozicijski stavovi mentalna stanja, Grice je smatrao da se konstrukcijom značenja preko mentalnih stanja može objasniti sam proces proizvodnje i razumijevanja jezika. Budući da se ilokucijski činovi izvršavaju izražavanjem i prepoznavanjem propozicijskih stavova, za njihovo razumijevanje potreban je proces inferencije i informacije o govornoj situaciji (Harnish 2009, 15). Bez tih elemenata ne bismo mogli 'dešifrirati' govornikovu namjeru niti razabrati što je htio reći svojim iskazom. Griceova koncepcija namjere, utemeljena na propozicijskim stavovima i inferenciji, suprotstavlja se Austinovoj ilokuciji zasnovanoj na konvenciji. Austin pojam ilokucije shvaća vrlo široko, pa otuda i njegovo općenito konvencionalističko gledište o jeziku i komunikaciji. Grice, naprotiv, ne prihvaća takvo stajalište. On tvrdi da je svakodnevna komunikacija u bitnome određena namjerom govornika (Grice 1957, 222-223): »obična komunikacija ne odvija se izravno posredovanjem konvencije, nego na temelju toga što govornik iskazuje određene namjere, a publika upravo te namjere prepoznaje« (Sadock 2006, 58). Time što namjeru postavlja kao središnje obilježje govornih činova, intencionalizam snažno naglašava komunikacijsku razmjenu između izgovaratelja i slušatelja. Imajući to u vidu, Austin i Grice zastupaju vrlo različite predodžbe o onome što se podrazumijeva pod jezičnom komunikacijom. Stoga se, primijenimo li ta suprotstavljena gledišta na ilokucijske činove, nužno razlikuju i uvjeti koji određuju njihovu uspješnost.

3. Krštenje kao govorni čin

Glavni argument našeg rada jest da su i konvencija (institucionalno propisana forma) i namjera (ispravna unutarnja orijentacija govornika) nužni uvjeti da bi krštenje uspjelo kao govorni čin. Slučaj velečasnog Andresa Aranga pokazuje da krštenja koja odstupaju od propisane formule (»Ja te krstim«) i/ili ne iskazuju odgovarajuću namjeru (da Krist djeluje kroz govornika) ne uspijevaju kao ilokucijski činovi, pa su stoga, prema katoličkoj doktrini, nevaljana.

Metodološki okvir našeg rada oslanja se na interdisciplinarni pristup koji povezuje filozofsku teoriju govornih činova i teološku refleksiju o sakramentima. Takva metoda je već prisutna u suvremenoj literaturi. Judith Hahn (2023, 2024) pokazuje da su sakramenti paradigmatički primjer normativnih činjenica (*norm-facts*): ritualnih činova koji ne samo da označuju određenu normativnu stvarnost nego je i ostvaruju u profanom kontekstu. Hahn eksplicitno

povezuje sakramentalni govor s teorijom govornih činova (Austin), tvrdeći da sakramenti funkcioniraju poput performativnih izjava u kojima »*saying makes it so*«. Na taj način, njezina analiza potvrđuje da filozofska teorija govornih činova pruža konceptualni aparat za razumijevanje same naravi sakramenata. U svome radu pod naslovom *Sacraments of the Law: Discovering Common Ground of Law and Religion* (2024) Hahn tvrdi sljedeće:

»Sakramenti kao normativne činjenice ovise o zajednici koja prihvaća određene autoritete kao ovlaštene ne samo za ritualizaciju stvaranja norme nego i kao sposobne primjenom rituala učiniti te norme faktičnima, čime nastaju institucionalne stvarnosti kao društvene činjenice koje nose normativno značenje za zajednicu« (Hahn 2024, 217).

Hahnin naglasak na autoritetu i zajednici pokazuje da uspješnost govornog čina krštenja nije moguća bez institucionalnog okvira koji ga ovlašćuje i priznaje. Time se potvrđuje Austinova teza da uspješnost ilokucijskog čina pretpostavlja postojanje »prihvaćene konvencionalne procedure« i »ovlaštenih govornika«. Krštenje, dakle, nije privatni čin pojedinca, nego institucionalno regulirana radnja u kojoj svećenik kao ovlaštenu govornik govori »u osobi Krista«, a zajednica priznaje učinak tog govora. Svećenikov izričaj i institucionalna potvrda Crkve konstituiraju performativnu snagu krštenja.

Hahn nije jedina koja povezuje krštenje s teorijom govornih činova. Filozof religije James F. Harris u svom članku *Speech acts and God talk (Govorni činovi i govor o Bogu)* istražuje implikacije teorije govornih činova na religijski jezik, uključujući sakramente. Harris raspravlja o tome kako performativni izričaji u religijskom kontekstu, poput krštenja, funkcioniraju u ostvarivanju duhovnih stvarnosti, potvrđujući stajalište da su ispravna jezična forma i namjera presudni (Harris 1980, 167-169). Američki teolog Kevin J. Vanhoozer u svojoj knjizi pod naslovom *Faith Speaking Understanding: Performing the Drama of Doctrine (Razumijevanje govora vjere: uprizorenje drame doktrine)* primjenjuje teoriju govornih činova na tumačenje Svetog pisma i doktrine, promatrajući teološke izjave kao komunikacijske činove koji uključuju lokucije, ilokucije i perlokucije (Vanhoozer 2014, 67). Iako mu je fokus širi, njegov okvir podupire ideju da sakramenti poput krštenja djeluju kao performativni činovi koji zahtijevaju zadovoljenje posebnih uvjeta da bi bili učinkoviti (Vanhoozer 2014, 100). Catherine Pickstock, engleska filozofkinja i teologinja, ima nešto specifičniju tezu. U svojoj knjizi naslovljenoj *After Writing: On the Liturgical Consummation of Philosophy (Nakon pisanja: o liturgijskom dovršenju filozofije)* (1998) tvrdi da je liturgijski jezik, uključujući sakramentalne obrede poput krštenja, inherentno

performativan. Kritizira moderno udaljavanje od liturgijskoga govora te sugerira da pravo značenje nastaje sudjelovanjem u tim svetim jezičnim činovima (Pickstock 1998, 104-108).

Argumentiramo da Arangovo krštenje ne uspijeva kao govorni čin krštenja iz dvaju razloga. Prvo, velečasni Arango ne očituje ispravnu namjeru unutar odgovarajućega vjerskog konteksta. Drugo, ne pridržava se propisane konvencionalne procedure. Drugi vatikanski koncil jasno tvrdi: »Kada čovjek krsti, doista sam Krist krsti« (Vatican II Council DV, 7). To potvrđuje i sveti Augustin riječima: »Petar može krstiti, ali On jest onaj koji krsti; Pavao može krstiti, ali On jest onaj koji krsti; Juda može krstiti, ali On jest onaj koji krsti« (Augustinus 1954, 55). Taj *On* odnosi se na Krista. Isti naglasak ponavlja mje-sni ordinarij Biskupije Phoenix, Thomas Olmsted, nakon Arangove ostavke: »Problem izraza 'Mi' jest u tome što zajednica nije ta koja krsti, nego Krist, i samo Krist, predsjedava svim sakramentima; stoga upravo Krist krsti« (Johnston i Almasy 2022).

Biskupija Phoenix dodatno pojašnjava: »Nije zajednica ta koja krsti osobu i uključuje je u Kristovu Crkvu; nego Krist, i samo Krist, predsjedava svim sakramentima; stoga Krist krsti. Krštena formula (riječi obreda) uvijek se brižno čuva upravo zato da bude jasno kako krštenje primamo po Isusu, a ne po zajednici« (Sparks 2022).

Kako bismo razumjeli što je pošlo po zlu i zašto su tisuće krštenja (i kasnijih sakramenata) proglašene nevaljalima, potrebno je razmotriti uvjete uspješnosti krštenja. Ti će uvjeti pokazati koje karakteristike govorni čin mora imati da bismo ga mogli nazvati krštenjem. U nastavku stoga analiziramo izjave Vatikana i Biskupije Phoenix te ih evaluiramo razdvajajući njihove konvencionalne i intencionalne sastavnice. Kako bismo razgraničili što sve uključuje govorni čin krštenja, valja najprije naglasiti da on mijenja stanje stvari te da se uobičajeno smatra neupitnim primjerom ilokucije. Štoviše, krštenje je egzercitivni tip govornog čina: riječima se ne opisuje postojeće stanje, nego se uspijeva učiniti nešto novo – osobu se uvodi u Crkvu. Krštenje je pritom institucionalni, odnosno vjerski čin, pa se na prvi pogled čini jače vezanim uz konvencionalne nego uz intencionalne uvjete. Riječ je o vanjskim, normativno određenim okolnostima (tko, kada, gdje, kakvim riječima) nad kojima autoritet ima sama Katolička Crkva.

Krštenje je primjer govornog čina institucionalne, u ovom slučaju religijske, naravi, zbog čega se na prvi pogled čini snažnije vezanim uz konvencionalne nego uz intencionalne uvjete. Ti su uvjeti vanjski jer određuju okolnosti izvana (izvan uma i mentalnih stanja sudionika). Budući da je krštenje po

svojoj naravi institucionalno, može se pozvati na autoritet vjerske institucije (u ovom slučaju Katoličke Crkve) da propiše uvjete pod kojima ono – kao i drugi sakramenti – valjano uspijeva. Neovisno o tomu slaže li se netko s odlukom Crkve ili ne, jasno je da je Katolička Crkva jedino tijelo koje formalno određuje uvjete za katoličko krštenje i nadzire njihovo izvršenje. Ovdje je, dakle, očit primjer konvencionalizma: tako shvaćeno krštenje jest govorni čin određen konvencijom. Crkva propisuje tko ga smije obaviti, pod kojim okolnostima i, naravno, koje točno riječi treba izreći da bi govorni čin bio uspješan. Zapravo, krštenje i drugi sakramenti i vjerski obredi, kao i pravni postupci poput svjedovanja ili sklapanja braka, uobičajeno se smatraju »praksama i procedurama uređenima pravilima ili konvencijama, kojih su oni bitni dijelovi« (Strawson 1964, 457). Namjera pritom obično nije naglašena kao inherentna tim vrstama činova.

U tom se smislu neuspjeh Arangovih krštenja može se objasniti Austinovim pojmom neuspješnosti: Arango je upotrijebio pogrešnu govornu formulu (jednostavno rečeno, izgovorio je pogrešne riječi), zbog čega krštenja koja je obavio nisu valjana. Austinov pojam neuspješnosti proizlazi iz kršenja uvjeta uspješnosti, jer su ti uvjeti nužni za uspješno izvođenje govornih činova. Uvjeti uspješnosti koje je Arango prekršio jesu sljedeći:

»A.1 Mora postojati prihvaćena konvencionalna procedura koja ima određeni konvencionalni učinak, a ta procedura uključuje izgovaranje određenih riječi od strane određenih osoba u određenim okolnostima« (Austin 2018, 14).

»B.1 Postupak moraju svi sudionici izvesti *ispravno*« (Austin 2018, 15, naš kurziv radi naglaska).

Velečasni Arango prekršio je uvjete uspješnosti jer je konvencionalni postupak izveo pogrešno – izgovorio je krivu zamjenicu. Takvi uvjeti pripadaju kategoriji čije kršenje dovodi do neuspjelih pokušaja (Austin 2018, 16). Drugim riječima, promašaj u izgovaranju određenih riječi u primjerenim okolnostima i na ispravan način predstavlja ozbiljan neuspjeh, koji onemogućuje da se čin uopće postigne ili izvrši (Austin 2018, 16). Neupitno je da se Arangova pogreška sastoji u neupotrebi odgovarajućeg izraza. No, drugo je pitanje zašto je ta pogreška imala tako dalekosežan učinak. Točnije, nije posve jasno je li zahtjev da svećenik pri krštenju smije upotrebljavati isključivo zamjenicu prvoga lica jednine »ja« tek pitanje konvencije ili, osim konvencionalnih postoje i određeni intencionalni elementi koji utječu na način na koji valja karakterizirati tu situaciju.

Konvencija o kojoj Austin i drugi konvencionalisti obično govore jest svojevrsna društvena konvencija (Harris 2016, 178). Budući da je konvencija proizvoljna, ilokucijski bi se činovi mogli izraziti i na druge načine. No to je u neskladu s javnim izjavama Crkve. Iz njih proizlazi da je izbor zamjenice toliko važan upravo zato što nije proizvoljan. Crkva tvrdi da Isus Krist govori kroz svećenika koji je zaređen kao predstavnik katoličke vjere, a osobito je važno da se ta činjenica očituje u sakramentima. Prema njihovu tumačenju, Arango je upotrijebio »mi« misleći na crkvenu zajednicu, što implicira da upravo Crkva – a ne Krist – obavlja krštenje. No izgovaranje »mi« umjesto »ja« čini neizvjesnim govori li uistinu Isus djeluje kroz svećenika.

Odluka Biskupije Phoenix da proglasi Arangova krštenja nevaljanima posljedica je vatikanske odluke objavljene u *Doctrinal note on the modification of the sacramental formula of Baptism (Doktrinarni naputak o izmjeni krsne formule)* (Holy See Press Office, 2020,). Među razlozima koje se navodi za takvu odluku posebno se ističe namjera svećenika, odnosno »potreba da svećenik barem ima namjeru učiniti ono što Crkva čini« (Holy See Press Office, 2020). Time Vatikan određuje da svećenik kao predstavnik sveopće Crkve ne može zadržati namjeru samo na unutarnjoj razini, jer prijeti opasnost subjektivnih odstupanja. Namjera se mora očitovati vanjskim djelom, posredstvom materije i forme sakramenta (Holy See Press Office, 2020). Stoga Vatikan snažno naglašava da se namjera mora učiniti vidljivom kako bi se spriječile negativne posljedice subjektivnosti. Iako je namjera mentalno stanje, ona mora imati vanjsku manifestaciju.

Vatikansko pozivanje na namjeru svećenika kako bi se obrazložila odluka da se neka krštenja proglase nevaljanima podudara se s dvama Austinovim uvjetima uspješnosti:

»Γ.1 – Ako je, kao što je često slučaj, postupak zamišljen tako da ga primjenjuju osobe koje posjeduju određene misli, osjećaje ili namjere, ili da njime započne određeno posljedično ponašanje bilo kojeg sudionika, tada osoba koja sudjeluje u postupku i time ga priziva mora uistinu imati te osjećaje ili namjere, a sudionici moraju namjeravati tako postupati« (Austin 2018, 39).

»Γ.2 – I sudionici se zatim moraju doista tako i ponašati« (Austin 2018, 39).

Crkva tvrdi da u slučajevima kada je u sakramentu upotrijebljena pogrešna zamjenica mora postojati ne samo odgovarajuća namjera svećenika (što odgovara Γ.1), nego se ta namjera mora i očitovati u njegovu ponašanju (Γ.2). Polazeći od Austinova okvira, Arango je uistinu izveo govorni čin krštenja

(taj čin nije ni prazan ni ništavan), ali ga nije izvršio na zadovoljavajući način zbog nedostatka odgovarajućih mentalnih stanja. Nedostatak Arangove namjere stoga uzrokuje da je njegov čin neuspješan, premda je čin ipak izvršen. Vatikan tvrdi da uloga svećenika kao znakovite prisutnosti Isusa Krista znači da sakrament »nije podložen proizvoljnom djelovanju pojedinaca ili zajednice, nego pripada sveopćoj Crkvi« (Holy See Press Office, 2020). Crkveno poimanje krštenja počiva i na unutarnjim i na vanjskim uvjetima. Unutarnji se odnose na namjeru i druga mentalna stanja relevantna za uspješno izvršenje krštenja, dok se vanjski tiču primjerenih okolnosti koje oblikuju kontekst čina (primjere, vrijeme i mjesto obreda). Namjera koju Crkva očekuje od svećenika pri krštenju nije proizvoljno povezana s valjanošću čina – ona ga konstituira. Razlog tomu jest što »kada čovjek krsti, doista Krist sam krsti«, a to se dovodi u pitanje ako se krštenje ne izvede ispravno (Second Vatican II Council DV, 7). Stoga je izgovaranje ispravnih riječi, kako naglašava Tiskovni ured Svete Stolice, jedan od načina očuvanja sakramentalne naravi s obzirom na Kristovu ulogu (Holy See Press Office, 2020). Vatikan, kao sjedište Katoličke Crkve, određuje uspješnost krštenja pomoću uvjeta uspješnosti koji nisu samo konvencionalni ni proizvoljni nego se tiču i mentalnih stanja, ponajprije namjere. Prema crkvenom nauku ta namjera ima sveti karakter jer omogućuje da Krist djeluje u samom sakramentu.

Namjera na koju se Crkva poziva nije Griceova složena komunikacijska namjera. Kod Gricea je namjera reflektivna – ona unaprijed računa na reakciju slušatelja. U strogom smislu, psihološki pristup koji se u Griceovoj teoriji značenja oslanja na odgovor publike nije primjenjiv na neuspjela krštenja velečasnog Aranga. Taj pristup ne nudi zadovoljavajuće objašnjenje složene uloge svećenika u posredovanju svetosti krštenja prema crkvenom nauku. Osobito katoličke duhovne tvrdnje nadilaze domet onoga što Griceova namjera može obuhvatiti. Filozof Aloysius P. Martinich (1975, 301) tvrdi da se namjera potrebna za krštenje, dakako, svodi na namjeru krstiti, no valjanost krštenja u konačnici počiva na vrlo neodređenoj namjeri svećenika. Njezino pojašnjenje mnogo je manje tehničko i zahtjevno od Griceove složene komunikacijske namjere. Štoviše, krštenje očito nije komunikacijski čin kakav pretpostavljaju teorije nadahnute Griceom, koje imaju u vidu neinstitucionalne razgovorne situacije. Ipak, namjera na koju se Crkva poziva i dalje je mentalno stanje, pa time predstavlja unutarnji psihološki čimbenik vezan uz svećenika. Moglo bi se ustvrditi da uspjeh čina ovisi i o namjeri publike (osobe koja se krsti i njezine pratnje), no u ovom radu usredotočujemo se isključivo na ulogu svećenika kako bismo objasnili slučaj velečasnog Aranga. Stoga je ključno priznati za-

htjev da svećenik posjeduje odgovarajuću namjeru. Namjera kojoj Crkva pridaje nužnost povezana je s tvrdnjama o nematerijalnom svijetu; svrha krštenja nije tek stvar formalnosti. S obzirom na to, ona nije ni proizvoljna ni pukom konvencijom određena.

Ipak, u krštenju – promatramo li ga kao službenu institucionalnu ceremoniju – nalazimo više konvencionalnih elemenata. Primjerice, tu je krsni list i strogo strukturiran ritualni obred koji krštenje podrazumijeva. Formalno se netko smatra krštenim čak i onda kada namjera nije bila odgovarajuća: ako je postupak smatran uspješno provedenim, ta je osoba i dalje službeno postala članom Crkve. Zamislimo da nitko nikada nije otkrio da je Arango upotrijebio pogrešnu zamjenicu: na formalnoj razini osobe koje je krstio smatrale bi se krštenima. Razlog je to što se pripadnost Crkvi stečena krštenjem potvrđuje ispunjenjem vjerskih konvencija, poput potpisivanja krsnog lista, što obično čine roditelji krštenog djeteta. Krštenje je konvencionalan i institucionalan čin, slično kao govorni činovi u pravu, npr. svjedočenje ili sklapanje braka. Promatramo li krštenje isključivo sekularno, bez božanske dimenzije, njegove konvencionalne značajke očite su – i doimaju se proizvoljnima, jer u odsutnosti duhovnih razloga nema unutarnje nužnosti poštovati baš tu proceduru ili birati upravo određene riječi. Krštenje bi tada bilo tek konvencionalni postupak kojim osoba formalno postaje članom Crkve. No upravo to nije ono na što se Vatikan ili Biskupija Phoenix pozivaju kada naglašavaju važnost krštenja. Oni upućuju na duhovnu ulogu sakramenata općenito, a krštenja napose.

Osvrnimo se sada na argument Junga Mo Sunga, spomenut u uvodu ovoga rada. Sung tvrdi da je iskrena namjera sama po sebi dovoljna za valjano krštenje. Po njemu, uspjeh krštenja ne ovisi o apsolutnoj preciznosti izgovorenih riječi, nego su sakramenti izraz i proces preko kojih Duh Božji djeluje u zajednici vjernika (Lima 2022). Međutim, njegov se pristup suočava s dvama ključnim problemima. Prvo, ako preciznost riječi nije bitna, postavlja se pitanje: do koje mjere se dopušteno udaljiti od propisane formule prije nego što govorni čin krštenja više ne uspije? Drugim riječima, ako je dopušteno promijeniti jednu riječ, onda je dopušteno promijeniti i dvije, ako dvije, onda i tri, i tako u nedogled. Gdje bismo trebali povući granicu? Svaki pokušaj odgovora vodi u klasične poteškoće neodređenosti¹ i paradoksa sorita. Drugo, čak ni iskrena

¹ Pod pojmom 'poteškoća neodređenosti' podrazumijevamo takozvani 'Humpty Dumpty' problem u filozofiji jezika koji je ime dobio po liku iz dječje priče Lewisa Carrolla *Alisa s one strane ogledala* objavljenoj 1871. godine. Humpty Dumpty u tom djelu argumentira da riječi mogu značiti bilo što, ovisno o tome što njihov govornik pod njima podrazumijeva. Posljedica takvog stava je razvijanje privatnog jezika, to jest nemo-

namjera – premda intuitivno privlačna – nije dostatna. Ovdje nije presudna Arangova dobronamjernost, nego ispravna namjera: shvaćanje da krštenje uistinu izvršuje Krist, a svećenik govori u Njegovo ime. Duh Sveti doista djeluje u zajednici vjernika, ali po Kristu. Važno je naglasiti da je tvrdnju kako Krist vrši krštenje prihvatio svaki relevantni sudionik – Arango, kršteni vjernici, Vatikan, pa vjerojatno i sam Sung. Problem je u tome što Arango ne može izgovoriti »mi« i istodobno oblikovati primjerenu namjeru da Krist govori kroz njega jer Krist nije »mi«. Upravo zato Sungov argument ne uspijeva, a Arango nije valjano izveo krštenje.

Slučaj velečasnog Aranga nije jedini primjer u kojem možemo provjeriti uspješnost sakramentalnoga govornog čina. Zamislimo, primjerice, da svećenik kaže »Ja vas krstim« umjesto propisanog »Ja te krstim«. Iako je u pitanju odstupanje od formule, jasno je da govornik i dalje nastupa u prvom licu jednine. Takav propust mogao bi se shvatiti kao manja konvencionalna pogreška, čija ozbiljnost ne proizlazi samo iz lingvističke forme nego iz institucionalne odluke Crkve o granicama dopuštene varijacije. Drugi hipotetski slučaj jest krštenje u kojem primatelj ne želi biti kršten. U tom slučaju čin ne uspijeva zbog nedostatka intencionalnog uvjeta – bez pristanka, nema ni odgovarajuće namjere. Iako se takav scenarij rijetko javlja u praksi, on pokazuje važnost namjere primatelja krštenja ili, u slučaju djece, namjere roditelja i kumova. Oba primjera dodatno potvrđuju našu tezu.

Dakle, na kraju zaključujemo sljedeće: krštenje je poseban govorni čin kojemu su za uspješno izvođenje potrebni i namjera i konvencija. Ono je specifično zato što se odvija u izrazito osjetljivom religijskom kontekstu. Traži posebnu namjeru – naime, namjeru da krštenje uistinu vrši Krist, a ne sam govornik – te strogo pridržavanje konvencije, to jest izgovaranje propisanih riječi točnim redosljedom u određenu trenutku. Slučaj Arangovih krštenja pokazuje zašto govorni čin krštenja, da bi uspio, mora ispuniti oba uvjeta: i ispravnu namjeru i preciznu konvenciju.

Naš rad otvara mogućnost daljnjih istraživanja primjenom modela »dvostrukog uvjeta« na druge sakramente i institucionalne govorne činove. Ako se krštenje može razumjeti kao čin koji uspijeva samo kada su ispunjeni i

gućnost da govornika razumiju drugi ljudi jer njegov govor nije podržan uobičajenim korištenjem jezika i značenjem koje nastaje kroz takvo korištenje. U kontekstu našeg komentara na argument Jung Mo Sunga, promjena jedne riječi u jezičnoj formuli može pokrenuti lavinu i izmjenu drugih riječi, pri čemu se može doći do potpuno neprepoznatljivog jezičnog izraza koji nema uporište u praksi krštenja i njegovim uobičajenim jezičnim manifestacijama.

konvencionalni i intencionalni uvjeti, isto se pitanje može postaviti i za euharistiju, ispovijed ili ženidbu. Primjerice, kod ženidbenih zavjeta jasno je da formula (»Uzimam te za svoju ženu/muža«) i ovlašteni svjedoci konstituiraju konvencionalni okvir, dok slobodna namjera zaručnika predstavlja intencionalni uvjet. Slično, ispovijed zahtijeva ispravnu formulu koju izgovara svećenik, ali i iskreno kajanje pokornika. Buduća istraživanja mogla bi detaljnije pokazati u kojoj mjeri različiti sakramenti naglašavaju jedan ili drugi uvjet te može li se »dvostruki model« prilagoditi i na nereligijske institucionalne činove poput zakletvi, prisega ili pravnih deklaracija. Na taj način, model se može razvijati u smjeru šire teorije ritualnog jezika koja obuhvaća i religijske i sekularne prakse.

Zaključak

U ovom smo radu pokazali da su za zadovoljavajuće objašnjenje krštenja kao govornog čina nužne i konvencija i namjera. U prvom dijelu izložili smo Austinov konvencionalizam teorije govornih činova te njegove uvjete uspješnosti, s posebnim naglaskom na neuspješnosti (*misfire* i *abuse*). U drugom dijelu suprotstavili smo konvencionalizam intencionalizmu nadahnutom Griceom kako bismo pokazali da oba pristupa imaju svoju primjenu u određenim kontekstima: konvencionalizam ponajčešće objašnjava konvencionalne i institucionalne činove, dok intencionalizam objašnjava komunikacijske činove čiji uspjeh ovisi o specifičnim mentalnim stanjima i njihovoj inferenciji među sudionicima. U trećem smo dijelu predstavili slučaj nevaljanih krštenja velečasnog Aranga kako bismo objasnili razloge crkvene odluke o njihovoj nevaljanosti te prikazali složenu narav vjerskih govornih činova. Tvrdili smo da taj slučaj potvrđuje kako u govornom činu krštenja presudnu ulogu imaju i konvencionalne norme i intencionalni zahtjevi. Time smo pokazali da ilokucija nije samo teorijski pojam: Arangov primjer svjedoči da propusti u izvršenju govornih činova mogu imati ozbiljne praktične posljedice za konkretne osobe. Potrebna su daljnja istraživanja kako bi se ustanovilo na koji način i u kojoj mjeri konvencija i namjera pridonose sličnim govornim činovima, primjerice bračnim zavjetima i drugim religijskim sakramentima, ali i govornim činovima drukčijega porijekla.

Popis literature

- Augustin, Aurelije. 2009. Homilies on the Gospel of John 1-40. U: Allan D. Fitzgerald, O. S. A. (ur.). *The Works of Saint Augustine: A Translation for the 21st century*, 121-145. Preveo: Edmund Hill, O. P. New York: New City Press.
- Austin, John Langshaw. 2018. *How to Do Things with Words*. James Opie Urmson (ur.). Eastford: Martino Fine Books.
- Bach, Kent. 1987. *Thought and Reference*. Oxford: Clarendon Press.
- Bach, Kent i Robert Michael Harnish. 1979. *Linguistic Communication and Speech Acts*. Cambridge: MIT Press.
- Blackburn, Simon. 1996. Paul Grice. *The Oxford Dictionary of Philosophy*, 201-201. Oxford: Oxford University Press.
- Burkhardt, Armin. 1990. Speech act theory – the decline of a paradigm. U: Armin Burkhardt (ur.), *Speech Acts, Meaning and Intentions*, 91-128. Berlin: De Gruyter.
- Grice, Herbert Paul. 1957. Meaning. *Philosophical Review* 66/3: 377-388. Ponovno objavljeno u: Herbert Paul Grice. ⁴1989. *Studies in the Way of Words*, 213-224. Cambridge: Harvard University Press.
- Grice, Herbert Paul. 1969. Utterer's meaning and intention. *The Philosophical Review* 78/2: 147-177. Ponovno objavljeno u: Herbert Paul Grice. ⁴1989. *Studies in the Way of Words*, 86-118. Cambridge: Harvard University Press.
- Grice, Herbert Paul. 1982. Meaning revisited. U: Neil Vayne Smith (ur.). *Mutal Knowledge*. New York: Academic Press. Ponovno objavljeno u: Herbert Paul Grice. ⁴1989. *Studies in the Way of Words*, 283-304. Cambridge: Harvard University Press.
- Hahn, Judith. 2023. *The Sacraments of the Law and the Law of the Sacraments*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hahn, Judith. 2024. Sacraments of the Law: Discovering Common Ground of Law and Religion. *Oxford Journal of Law and Religion* 13/2: 203-218. <https://doi.org/10.1093/ojlr/rwae006>
- Harnish, Robert M. 2009. Internalism and externalism in speech act theory. *Lodz Papers in Pragmatics* 5/1: 9-31.
- Harris, James Franklin. 1980. Speech acts and God talk. *International Journal for Philosophy of Religion* 11/3: 167-183.
- Harris, Daniel W. 2016. Intentionalism vs. the new conventionalism. *Croatian Journal of Philosophy* 16/47: 173-201.
- Harris, Daniel W., Daniel Fogal i Matt Moss. 2018. Speech acts: the contemporary theoretical landscape. U: Harris, Daniel W., Daniel Fogal i Matt Moss (ur.), *New Work on Speech Acts*, 1-40. Oxford: Oxford University Press.
- Holy See Press Office. 2020. Doctrinal note on the modification of the sacramental formula of Baptism (24. VI. 2020.). U: <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2020/08/06/0406/00923.html#> (pristupljeno 7. IV. 2025.).
- Johnston, Chuck i Steve Almasy. 2022. A pastor baptized people for decades using one wrong word. Now those are all considered invalid. *CNN.com*. (15. II. 2022.). U: <https://edition.cnn.com/2022/02/14/us/pastor-invalid-baptisms-resignation> (pristupljeno 1. IV. 2025.).
- Lima, Eduardo Campos. 2022. Arizona priest who invalidly baptized thousands defended by former parishioners in Brazil. *America Magazine: The Jesuit Review of*

- Faith and Culture*. (23. II. 2022.). U: https://www.americamagazine.org/faith/2022/02/23/invalid-baptisms-phoenix-andres-arango-242443?fbclid=IwAR0TU70OioyutXA6IRitk9_fIeB9EtLr64_6Ub8D9YjdgzpeviEKrnf_X08 (pristupljeno 7. IV. 2025.).
- Lycan, William G. 2019. *Philosophy of Language*. New York: Routledge.
- Martinich, Aloysius Patrick. 1975. Sacraments and speech acts, I. *The Heythrop Journal* 16/1: 289-303. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2265.1975.tb00441.x>
- Pickstock, Catherine. 1998. *After Writing: On the Liturgical Consummation of Philosophy*. Hoboken: Wiley-Blackwell.
- Sadock, Jerrold. 2006. Speech acts. U: Laurence R. Horn i Gregory Ward (ur.). *The Handbook of Pragmatics*, 229-245. Oxford: Blackwell Publishing Company.
- Salcedo, A. 2022. For years, a Catholic priest used one wrong word during baptisms. The Church now says the rituals were invalid. *The Washington Post*. (15. II. 2022.). U: <https://www.washingtonpost.com/nation/2022/02/15/catholic-priest-wrong-word-baptisms-invalid/> (pristupljeno 6. V. 2025.).
- Searle, John Rogers. 1969. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sparks, Hannah. 2022. Priest who botched thousands of baptisms steps down after 25 years. *New York Post* (15. II. 2022.). U: <https://nypost.com/2022/02/15/priest-who-botched-thousands-of-baptisms-steps-down/> (pristupljeno 20. V. 2025.).
- Strawson, Peter Frederick. 1964. Intention and convention in speech acts. *The Philosophical Review* 73/4: 439-460.
- Vanhoozer, Kevin J. 2014. *Faith Speaking Understanding: Performing the Drama of Doctrine*. Louisville: Westminster John Knox Press.
- Vatican II Council DV. Dogmatic constitution on divine revelation: Dei verbum. (18. XI. 1965.) U: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651118_dei-verbum_en.html (pristupljeno 16. IV. 2025.).